

V. ГОДИШЊА СКУПШТИНА СТРУЧНОГ УДРУЖЕЊА МЉЕКАРСКИХ ПРИВРЕДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА ХРВАТСКЕ

21. IV. о. г. одржана је V. годишња скупштина Стручног Удружења мљекарских привредних организација Хрватске.

Скупштину је отворио Иван Пехал, председник управног одбора Удружења. Будући да је извјештај о раду Удружења био послан свим чланицама, то на скупштини није читан, него се председник на њ укратко осврнуо, како би наочне потакнуо на дискусију.

Овдје ћемо изнијети кратки садржај извјештаја.

Промет млијеком и искоришћавање у мљекарама. У извјештају се спомиње, да је промет млијеком у мљекарама постепено све већи, а исто тако повећава се њихов број и капацитет, број успелених радника и бруто продукт, уза све то што је производња млијека слаба и неједнакомјерна, па према томе и прилив млијека у мљекаре nestалан. Још има крајева, гдје има вишака млијека, а није се приступило откупу, јер нема сабиралишта, односно мљекара, па убудуће треба порадити око тога, да се и та подручја обухвате откупом.

Откуп млијека у прошлој години види се из овог прегледа:

Преглед откупљене количине млијека и његова намјена

год.	откупљено лит.	индекс	обрађено за конзум лит.	%	прерађено лит.	%
1949.	47,401.000	100	29,000.000	61,0	18,401.000	39,0
1950.	38,007.000	80	26,600.000	70,0	11,427.000	30,0
1951.	28,000.000	59	14,560.000	51,0	13,440.000	48,0
1952.	34,507.000	73	16,204.000	47,0	18,303.000	53,0
1953.	46,500.000	98	18,500.000	38,0	28,000.000	62,0
1954.	57,129.250	125	19,105.383	33,5	38,023.000	66,5
1955.	51,940 000	109.5	18,540.000	35,7	33,400.000	64,3

Промет млијеком у мљекарама прошле је године за неко 9% мањи него год. 1954. У већим мљекарама највише се промет смањило, тако код ЗМ Загреб за 26%, ТМП Осиек за 20%, ТМП Жупања за 13%, Задружне мљекаре Херцеговац за 12%, „Зденке“ Вел. Зденци за 8%, а „Централне мљекаре“ Ријека за неко 2%. Разлог опадању промета млијеком у мљекарама био је углавном тај, што је произвођач могао, изравно на тржишту боље увовчати млијеко и мљечне производе и све остале живежне намирнице. У вези с тиме много се млијека обрало мимо мљекара, јер је цијена маслаца била висока. И потрошња млијека за властите потребе произвођача порасла је ради недовољне производње свињске масти, јер је било мало кукуруза из уroda год. 1954.

Ради смањеног промета и капацитети појединих мљекара били су у год. 1955. углавном мало искориштени. За примјер наводе се слиједеће мљекаре:

	Загреб ЗМ	Осијек ТМП	Жупања ТМП	Оточац ОПЗ	В. Зденци Зденка	Ладислав ПЗ
Мјесечни капацитет у 000 лит	3.600	1.050	600	30	660	40
Просј. мјесечни откуп у 000 лит	951	470	291	16,4	436	35
у %	26	45	48,5	54	66	87,5

Испорука конзумног млијека у 000 лит била је:

Мљекара	Год. 1954.	у %	Год. 1955.	у %
Укупно од тога:	19.105	100	18.540	100
ЗМ Загреб	8.686	45.5	8.434	45.5
„Централна мљекара“ Ријека	3.872	20.3	3.840	20.7
ТМП Осијек	1.776	9.3	1.650	8.9
„Храна“ Сплит	1.062	5.5	810	4.4
„Порер“ Пула	957	5.0	1.034	5.6
Остале	2.752	14.4	2.772	14.9

Млијечних производа произвеле су мљекаре у тонама

Год.	укупно	полутврди и тврди сиреви	маслац	казеин	мл. у праху	остало
1949.	1.273	724	260	127	24	138
1952.	1.703	917	295	82	261	148
1953.	2.220	945	530	135	445	165
1954.	3.707	1.214	1.101	358	748	286
1955.	3.195	1.132	1.040	235	528	260

Год. 1955. произведено је за 512 т мање млијечних производа него год. 1954. Производња казеина смањила се за 123 т, т. ј. за 34%, а затим млијеко у праху за 220 т, т. ј. за 20%.

За прошлу годину, а поготову за другу њену половицу карактеристично је, да је проширен асортимент и донекле побољшан квалитет млијечних производа. Од укупно произведених сирева 25% су ементалац, едамац, гријер, топљени сир за рибање, неки меки сиреви као ромадур, па империјал.

Откупне цијене млијека стално расту. Биле су за 2.5 Дин по литри про-
сјечно веће него год. 1954.

год.	износ у Дин за 1 лит	индекс
1952.	14,7	100
1953.	16,1	109
1954.	17,0	115
1955.	19,5	132

Откупне цијене млијеку су током године порасле. Највећи је пораст био код ЗМ Загреб (од 18.22 на 28 Дин по 1 лит).

Донедавна главни фактор код формирања откупне цијене млијека било је тржиште (понуда и потражња). Међутим у задње вријеме мљекаре су настојале да произвођачима повисе откупне цијене, односно да их не мијењају тако често, па је то неизбјеживо повољно утјецало на прилив млијека у мљекаре. Питање откупне цијене млијеку, које је врло осјетљиво, треба да и убудуће мљекаре решавају у заједници с произвођачима и с органима власти.

Продајне цијене млијеку и млијечним производима такођер су порасле. За 1 лит прометнутог млијека постигле су мљекаре све цијене на велико:

год.	просјечни трошкови по лит Дин	индекс	постигнут износ Дин	индекс
1952.	10	100	24,27	100
1953.	8,90	89	25	101
1954.	15	150	32	130
1955.	16,5	165	36	146

Дин 36 по 1 лит у год. 1955. није тржишна цијена, јер је НО града Загреб подмирио ЗМ Загреб разлику у цијени конзумног млијека (око 2 Дин по лит).

И цијене млијечних производа су порасле.

подузеће	у III. кварт. год.	конзумно мл. на маљо лит Дин	трапист	гријер Дин по кг	маслац
ЗГ Загреб	1952.	25	210	220	420
	1953.	27	250	270	450
	1955.	34	360	400	580
„Зденка“ Вел. Зденци	1952.	—	220	240	400
	1953.	—	260	280	440
	1955.	—	300	320	480
„Славонка“ Сл. Пожега	1952.	18	210	220	360
	1953.	18,5	260	280	430
	1955.	23	300	340	480
ТМП Осижек	1952.	22	210	220	400
	1953.	25	280	—	480
	1955.	31	320	—	520

У задњим мјесецима прошле године у појединим мљекарама биле су цијене више од горе наведених. Тако се маслац продавао изнад 580 Дин по кг, трапист по 400, а гријер 440 Дин по кг.

Трошкови у мљекарама. Према непотпуним подацима Удружења пораст трошкова у мљекарама год. 1955. према год. 1954. за 7% је већи. Највеће трошкове

имале су конзумне мљекаре, па творнице млијека у праху, а износили су и преко 18 Дин по литри.

Као примјер наводи се, колико су износили трошкови по лит код већих мљекара:

Врсте трошкова	ЗМ Загреб	ТМП Осијек	ТМП Жупања	Мљ. инд. Бјеловар	„Зденка“ В. Зденци	„Зора“ Вировитица
саб. и пријевоз	5,40	4,59	4,46	2,81	2,62	2,96
пом. материјал	1,58	—	1,25	0,51	0,80	0,09
гориво	1,36	1,54	2,08	1,28	0,60	0,71
електр. струја	0,46	0,77	1,02	0,29	—	0,33
омотни материјал	1,20	0,89	0,45	0,25	1,75	0,38
амортизација	3,65	2,69	4,50	1,93	1,50	1,81
камати на осн. ср.	0,86	0,87	1,35	0,51	0,14	0,28
плаће	3,16	2	2,95	2,37	3	3,55
управ. прод. реж.	1,81	1,86	1,96	1,10	1	1,53
Укупно:	19,48	15,21	20,02	11,05	11,41	11,64

Трошкови су се повећали не само зато, што се смањило промет, него и зато, што је поскупио угљен, електрична струја, амбалажа, докнадни дијелови за аутомобиле и остали прибор, а у мањој мјери, јер су повећани тарифни ставови. Органима власти било је предложено, да се смање друштвене обвезе, па је Уредбом о расподјели добити омогућено, да се смање и поједине друштвене обвезе конзумним мљекарама као комуналним подuzeћима. Међутим, том Уредбом нису обухваћене творнице млијечног прашка, којима би такођер требало смањити један дио друштвених обвеза. Да би се смањили режијски трошкови, мљекаре су нормирале потрошак појединих материјала и увеле норме и премирања.

Стање мљекара и о опскрби мљекара млијеком. На подручју НРХ било је прошле године 250 мљекара, и то као самостални погони или у склопу појединих подuzeћа, односно задруга. Укупни капацитет тих погона износио је близу 500.000 лит на дан, а просјечни откуп 142.000 лит. Максимални откуп износио је отприлике 250.000 лит на дан, т. ј. 50% капацитета мљекара. Од укупне количине произведеног крављег млијека, која је преостала по одбитку потребе репродукције (472 мил. лит), мљекаре су откупиле свега 11% (52 мил. лит.).

Највећи дио мљекарских погона налази се у централном и западном дијелу НРХ између Драве и Саве. Но и у том дијелу републике није свагдје захватила откупна мрежа (бив. кот. Подр. Слатина, Чаковец). Међутим, било је села, гдје су откупљивале млијеко и по двије мљекаре. То је имало за посљедицу, да су се дизале откупне цијене и погоршавала квалитета млијека. Највеће вишке млијека имамо у II. и III. рејову, те сезонске у I. (ист. Славонија) и IV. (Приморје, Далмација, Истра). То онемогућује нормалну опскрбу пучанства тих крајева млијеком, а и рад самих мљекара.

Да мљекаре могу придонијети унапређењу сточарства, па према томе и производњи млијека, показују осам ЗМ Загреб и ТМП Осијек и Жупања, које су у сурадњи с пољопривредним станицама и средишњим мљекарским задругама набавиле расплодне бикове и сточну храну, а склопиле су уговор с произвођачима о испоруци млијека уз сталне и примјерене цијене кроз дуље вријеме, те уплаћују по лит откупљеног млијека становити износ у фонд за унапређење сточарства и т. д.

Улога задруга у организацији откупа и производњи млијека. Од великог је значења сурадња мљекара са задругама ради боље организације откупа, а у вези с тиме и бољег искоришћења капацитета мљекара.

Већ је прије већи број мљекара откупљивао млијеко преко задруга, а то је позитивно дјеловало на прилив млијека у те мљекаре и спречавало је сукобе, који настају због склоности задруга за ситну прераду.

У прошлој години та се сурадња повећала. Још прије доношења Одлуке Савезног Извршног већа о откуп у пољопривредних производа по задругама ЗМ је у заједници са Задружним сточарским савезом, Средишњом сточарском задругом и НО котора организирано састанке и склопила уговор о откуп млијека са 70 задруга (4 пута више него год. 1954.), па сада оне опскрбују мљекару са 60% млијека. Осим подмирења редовних трошкова за откуп уплаћује у фонд за унапређење сточарства 1 Дин по лит откупљеног млијека. И у ист. Славонији ТМП Осиек и Жупања уговарају откуп млијека преко Средишње сточарске задруге. Слична сурадња развија се и на подручју котара Дарувар, Нова Градишка, Пула, Вараждин и т. д.

Поставља се питање, да ли фаворизирати ситну задружну прераду млијека у подручјима, гдје раде добро опремљена мљекарска подuzeћа. Притом мало задруга има користи, често пак губитака због несташице кадрова, просторија за чување млијечних производа и т. д.

Удио мљекара у опскрби тржишта млијеком. Поједине сувремене конзумне мљекаре, које су изграђене знатним средствима и уз помоћ УНИЦЕФ-а, у малој мјери судјелују у опскрби становништва млијеком, тако на пр. ЗМ Загреб испоручује на дан просјечно 30.000 лит или нешто више од 37% од дневне потрошње, која износи 80.000 лит, осјетка мљекара 5.000 лит, т. ј. 34% (од 15.000 лит дневне потрошње). Повољнији однос имамо на Ријеци, гдје мљекара учествује у опскрби града са преко 70%. Уочимо ли разлику између капацитета споменутих мљекара и дневног промета млијеком, онда је слика још гора. На тржишту млијеком у градовима претежу кантари. Иде се за тим, да се постепено ликвидирају. У том погледу је у Загребу израђен посебан програм за постепено ликвидацију кантара. Поједине мљекаре у обалном подручју оскудијевају млијеком, па су принуђене да набављају млијеко из великих удаљености, тако на пр. Сплит из Бјеловара и Доњег Краљевца (550 км).

Има великих могућности да се повећа потрошња млијека и млијечних производа за вријеме туристичке сезоне. Зато би требало да се отворе сувремене млијечне продавоне и у мањим градовима на обалном појасу и у унутрашњости, па да се привикава омладина на потрошњу млијека, млијечних пића и јела у дјечјим вртићима, облавистима и школама, а и у војсци.

Рејонизација накупних подручја. Удружење је у заједници с Републичком трговинском комором преко локалних трговинских комора порадило на томе, да се раздијеле накупни рејони међу мљекарама узимајући у обзир пријашње приједлоге. Код већине спорних подручја дошло је до споразума, а с временом ће се уклонити и спорови у преосталим подручјима. Код рејонизације праве потешкоће мање задружне мљекаре, али ће се и оне морати држати обавеза као и веће мљекаре, ако буду откупљивале млијеко изван свог подручја (од нечланова). Код рејонизације појављују се неправилна схваћања, да као критериј рејонизације треба узети политичко-управне јединице општине или котаре. Циљ рејонизације није у томе, да се мљекарама да неки монополистички положај у откуп на становитом накупном подручју, него да се поједине мљекаре чвршће повежу с произвођачима, да на што мањем подручју добију што више

и што квалитетнијег млијека и тако смањују превозне трошкове и побољшају квалитет млијека. У том случају моћиће се млијекаре више ангажирати за унапређење производње млијека.

Повећање продуктивности рада у мљекарама. Прошле године мљекарска подuzeћа „Зденка“ и „Славонка“ увеле су плаћање радника по норми а „Зденка“, ТМГ Осјек и „Храна“ Сплит увеле су и премирање. Плаћањем по учинку, те премирањем расте продуктивност радника због већег заузимања у раду и уштеде на материјалу. 44-ворици радника у мљекарском подuzeћу „Зденка“ уплаћено је за премашај норме Дин 129.246 и то од 7.649—29.000 Дин по раднику. У „Славонки“ је била примијењена колективна норма за 22 радника, па је за премашење норме исплаћено радницима 199.000 динара, односно просјечно по раднику 9.044 Дин. Награђивање по учинку рада не може се свуда увести ради несташнице средстава у фондовима, што је последица мале или никакве добити неких мљекара. Продуктивност рада у нашим мљекарама је ниска у поредби с извозном због варијабилности у допреми млијека, слабе механизације, стручности радника и др.

Продуктивност рада у нашим мљекарама посљедне 4 године била је:

	Г о д и н а			
на 1 радника	1952.	1953.	1954.	1955.
откупљ. млијека лит	112	145	151	127
год. бруто производ 000 Дин	1.031	1.399	1.792	1.846
на 1 Дин платног фонда				
произведена вриједност Дин	11.54	13.54	18.11	19.10
број радника, на које се				
односе ови подаци	769	812	743	821

Кадрови. Према непотпуним подацима Удружења прошле године било је успелено у мљекарама 930 радника и службеника. Од тога 49 висококвалифицираних, 289 квалифицираних, 536 полуквалифицираних, 195 неквалифицираних, 27 ученика у привреди, и 134 службеника. Међу висококвалифициранима била су 22 инжењера агрономије.

Прошле године положило је 30 радника испит за квалификованог радника, а 11 за висококвалификованог.

На иницијативу и с материјалном помоћу Задружног сточарског савеза отворена је прошле године 2-годишња мљекарска школа у Бјеловару.

Инвестиције за мљекаре. У прошлој години смањене су инвестиције за мљекаре. Настављени су инвестициони радови у мљекарама на Рвјечи, Зденцима, Госпићу, Старом Петровом Селу и још неким другим мљекарама. Највише је уложено за уређење мљекаре на Ријечи, којој је УНИЦЕФ дао помоћ за један дио уређаја.

Год. 1955. инвестирано је у мљекарама Хрватске око 100 милијуна динара. Поједине мљекаре набавиле су из властитих средстава потребан уређај, стројеве и превозна средства за даљних 40 милијуна динара.

За мљекару „Храна“ у Сплиту израђени су нацрти и економска документација. За опрему те мљекаре дат ће такођер помоћ УНИЦЕФ.

Иако је наша индустрија способна да произведе већи дио мљекарских стројева и уређаја, то је потребно, како је више пута истакнуто, да се оснује посебан сервис или евентуално да „Пољоопскрба“ или „Агроинвест“ узме у задатак сурадњу с индустријом

и заинтересираним млекарима, како би се редовито могле опскрбити потребном опремом и материјалом.

Рад Стручног удружења млекарских привредних организација Хрватске. У Удружење учлањено је 37 млекарских организација. Од тога је 17 подuzeћа, 17 задруга, а три пољопривредна добра. Прошле године примљено је у чланство 5 организација, а једна је брисана због престанка рада.

Управни одбор одржао је 13 сједница, којима су присуствовали и чланови надзорног одбора. У студеном прошле године одржана је изванредна скупштина.

Удружење је рјешавало питања од опћег значења и одређена питања, која су се тичала појединих млекара или група млекара. Ангажирао се на откупу млијека, т. ј. на опскрби млекара млијеком као једном од важних питања. Ради тога је покренуло што већу сурадњу млекара са задругама и Задружним сточарским савезом. У сурадњи с Институтом за млекарство и Стручним удружењем из НР Србије порадило је код надлежних власти, како би се млекарима смањиле становите друштвене обавезе, а то је дјеломично и успјело, како је то напред наведено.

У оквиру I. републичке пољопривредне изложбе организирано је Удружење млекарску изложбу. Излагачима су подијељене награде у износу од Дин 450.000.— Сурађивало је код доношења Правилника за полагање стручних испита за квалифициране и висококвалифициране раднике и издало за то приручник „Основи производње, обраде, прераде и испитивања млијека“. Организирано је састанке у Загребу и на терену о питању рејонизације, договарало са заинтересиранима о накупним цијенама и подузимало све, како би се опскрбили поједини центри конзумним млијеком и т. д. Оно је потакло, да се увеле плаћање радника по учинку рада и премирање. Радило је вадаље око тога, да се побољша прерада млијека и прошири његов асортимент. Одржана су 3 оцјењивања млијечних производа у Загребу, у Бјеловару семинар за сузбијање надимања сира, а у Вел. Зденцима за топљење сира. Пригодом оцјењивања награђени су били најбољи мајстори наградама у износу од Дин 35.000.— Сурађивало је код приједлога прописа о контроли квалитете млијечних производа и сладолета. Својим савјетовањем је помагало рјешавати поједина питања у технолошком процесу, код реконструкције, измјене стројева и осталих преинака у појединим млекарима. Порадило је и успјело да се дјеломично осигура одређен контингент мекиња као стимуланс за произвођаче. Помагало је и код набаве помоћног материјала за млекарске.

Удружење је издавало лист „Млекарство“, који сада излази у 5.300 примјерака (3.300 латиницом и 2.000 ћирилицом).

Пригодом оснутка млекарске секције у Савезу пољопривредних комора ФНРЈ у Београду ушао је у споменути секцију члан управ. одбора Стјепан Леаковић, директор ТМП „Пионир“ Жупања.

У дискусији, која се развила у вези с извештајем управног одбора Удружења, судјеловали су другови: Стјепан Леаковић, директор ТМП „Пионир“ Жупања, Богдан Берић, директор Млекарске индустрије Бјеловар, Већеслав Кохоут, управитељ млекарске „Славија“ Ст. Петрово Село, Никола Јакшић, предсједник Пољопривредне коморе НРХ, инж. Душан Павличић, директор Института за млекарство ФНРЈ у Београду, Томо Салопек, директор ЗМ Загреб, инж. Ђуро Докмановић, руководиоца инструкторске групе ЗМ Загреб, инж. Зора Гамбергер, управитељ Млекарске школе у Бјеловару, Јово Мијатовић, директор „Зденка“ Вел. Зденци, инж. Виктор Бајец, претставник Одбора за млекарство при Главној задружној звези у Љубљани, Кенђел, предсједник Синдиката

прехранбене индустрије Загреб, Мијо Ђогић, технички директор ЗМ Загреб, инж. Анте Петричић, представник Задружног сточарског савеза, др. Марцел Мајер, представник Завода за привредно планирање и др.

Дискутирало се о рејонизацији, о откупним цијенама, о укључењу већег броја стручњака у управни одбор Удружења, о интензивирању рада стручних одбора Удружења, надаље, да инструктори више помажу мање мљекарске погоне; о потреби: да се Пољопривредна комора НРХ консултира с Удружењем у питању кадрова; о потреби успоставе правилних односа између мљекара и задруга и томе прилазити с изграђеним програмом, који ће бити усвојен од мјеродавних организација и народне власти; о потреби да се доведе јединствени програм за унапређење мљекарства; о потреби да се формира једна јединствена мљекарска организација; о стварању једног перспективног плана за унапређење мљекарства у вези с 5-годишњим перспективним планом о унапређењу пољопривреде; о могућности давања средстава из фонда за кадрове за помоћ Мљекарској школи у Бјеловару; о присуствовању мљекарских погона на овогодишњем Јесењем велесајму; о присуствовању што већег броја чланица на оцјењивању и о изненадном узимању просјечних узорака за оцјењивање; о намјенској упораби средстава из фонда за унапређење сточарства; о рјешавању заједничких мљекарских проблема преко Савеза пољопривредних комора ФНРЈ у Београду; о измјени искуства између Удружења и Мљекарског одбора у Љубљани; о утврђивању откупних цијена, по могућности кроз дуљи период, у споразуму с претставницима произвођача у листу „Мљекарство“.

Скупштина је прихватила, да закључке у вези с дискусијом донесе управни одбор на првој својој сједници.

У нови управни одбор ушли су ови другови: Стјепан Леаковић, Драгутин Кауф, Иван Јембрек, Мирко Лесковар, Иван Пехал, Богдан Ђерић, Томо Салопек; у надзорни одбор: Петко Дерник, Фрањо Петрановић и Драго Вилнер, а у Суд части: Бранко Видан и Стјепан Кедменец.

Стјепан Леаковић, Жупања

ТМП „ПИОНИР“ — ЖУПАЊА БРИНЕ СЕ ЗА ПОДИЗАЊЕ ГОВЕДАРСТВА НА СВОМ ПОДРУЧЈУ

Како да се потпуно искористи капацитет Творнице млијечног прашка „Пионир“ у Жупањи, о томе расправљају разни органи, кадшто одвојено, а кадшто у склопу осталих новоподигнутих мљекара. Најчешће је ово питање постављено у самом радном колективу творнице и његову органу управљања, а одатле су произашли бројни приједлози и молбе за сређење прилика, у којима послује творница. Проналажене су могућности да се ријеша у првом реду опскрба сировином и то тако, да се побољша говедарство на подручју, гдје дјелује творница, јер су количине млијека још недовољне и врло неуједначене.

Ако се може у Славонији говорити о напреднијим подручјима у погледу развоја говедарства, онда међу ове треба свакако убројити подручје бившег котара Жупања. На овом подручју почели су узгајати сименталску пасмину говеда и производити млијеко за тржиште у појединим селима већ пред 20 и више година. Ту су по производњи млијека већ отприје позната села Бабина Грета и Сикиревици, гдје је дневни промет